

УДК 37.032:355.13

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-21-28](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-21-28)

Хоменко Павло Віталійович,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету фізичного виховання та спорту,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка, Україна

Khomenko Pavlo,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Dean of the Faculty of Physical Education and Sport,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

E-mail: homenko1402@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3065-9095>

Денисенко Євген Володимирович,

кандидат педагогічних наук, начальник відділу організації
заочного та дистанційного навчання,

Національна академія Національної гвардії України, Україна

Denysenko Yevhen,

Ph.D., Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Part-Time and Distance Education
Department, Educational and Methodical Center,
National Academy of the National Guard of Ukraine, Ukraine

E-mail: tornad.den1980@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3776-0823>

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

A Досліджено особливості професійної підготовки майбутніх офіцерів у закладах вищої військової освіти України. Обґрунтовано методологічні засади гуманітарно-педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів. Розкрито психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у військових ЗВО України. Доведено, що феномен педагогічного моделювання набуває рис пізнавальної рефлексії, що забезпечує перехід від теоретичних узагальнень до реалізації конкретних діяльнісних проєктів, спрямованих на досягнення професійної компетентності майбутніх офіцерів. У процесі наукового пошуку визначено принципи, умови, функції та етапи гуманітарно-педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів.

Ключові слова: майбутні офіцери; військово-професійна підготовка; професійна компетентність; гуманітарно-педагогічне моделювання; структурно-функціональна модель

Humanitarian and pedagogical modeling of professional competence development in future officers

S This article examines the peculiarities of professional training of future officers in institutions of higher military education in Ukraine. The methodological foundations of humanitarian and pedagogical modeling of technological competence development in future officers are justified. The readiness of graduates of higher military educational institutions to fulfill their official military duties in the troops in the context of the dynamic reform of the Armed Forces of Ukraine provides for the formation of general scientific, professional, social and psychological, command (management) and special military competencies, which requires the development of a formation model of professional competence of future officers. The psychological and pedagogical conditions

for professional competence development in future officers in higher military educational institutions in Ukraine are justified. It is proven that the phenomenon of pedagogical modeling acquires the features of cognitive reflection, which ensures the transition from theoretical generalizations to the implementation of specific activity projects aimed at achieving professional competence of future officers.

Humanitarian and pedagogical modeling is focused on the purposeful creation of a system of significant professional characteristics of the future officer and enables the presentation of the process of professional competence development in the dynamics of its deployment with the identification of structural-functional, operational efficiency components, description of connections and relations between them. In the process of scientific search, the principles, conditions, functions, and stages of humanitarian and pedagogical modeling of professional competence development in future officers are determined.

Keywords: future officers; military-professional training; professional competence; humanitarian and pedagogical modeling; structural-functional model

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сучасні вимоги до професійного рівня офіцера передбачають наявність у нього високої професійної компетентності, яка включає в себе здатність ефективно вирішувати завдання, що виникають у процесі військової служби.

Для підготовки випускників військових закладів вищої освіти (ЗВО) до виконання посадових обов'язків в умовах активного реформування Збройних Сил України є необхідність формування комплексу компетентностей, які включають загальнонаукові, професійні, соціально-психологічні, командні (управлінські) та військово-спеціальні компетентності. Це вимагає розроблення моделі формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у військових ЗВО та актуалізації принципів гуманітарно-педагогічного моделювання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Особливості військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів були предметом дослідження В. Аніщенка [1], О. Бондаренко [2], О. Корносенко, О. Даниско, А. Бухуна [7], О. Полонського [11], О. Торічного, О. Андрашука [15]. Наукове обґрунтування методу модулювання розкрито в працях вітчизняних учених: Є. Брижатога [3], О. Вітвицької [5], Т. Дудки, В. Гребенюк [6], І. Ковальова, О. Корнієнко, А. Іванченко [8], Є. Лодатка [9], І. Осадчого [10], О. Пономарьова [12], О. Спіріна, А. Яцишина, С. Іванової, А. Кільченко, Л. Лупаренка [13], О. Сущенко [14] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У той же час невирішеними залишаються питання розроблення методологічних засад гуманітарно-педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів. Потребують уточнення та систематизації принципи, умови, функції та етапи гуманітарно-

педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів.

Мета статті: вивчити особливості професійної підготовки фахівців у закладах вищої військової освіти України та обґрунтувати методологічні засади гуманітарно-педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів.

Викладення основного матеріалу. Особливість професійної компетентності майбутнього офіцера обумовлена низкою факторів, таких як специфіка військової служби, вимоги суспільства та законодавства, воєнні статuti та накази, боєздатність військових підрозділів і частин, підпорядкованість, а також фізична та психологічна готовність до виконання військових завдань і моральний стан особового складу. Вона включає в себе відповідність індивідуальних якостей і дій військовослужбовця поставленим цілям, завданням і функціям військової служби.

За результатами аналізу літературних джерел встановлено, що військово-професійна компетентність розглядається як цілісна характеристика майбутніх офіцерів, яка включає в себе сукупність важливих професійних якостей, здатності та готовності вирішувати професійні проблеми та завдання, що виникають у службово-бойовій діяльності. Ця компетентність формується шляхом використання знань, навичок і вмінь, а також розвивається в процесі практичної діяльності. Вона ґрунтується на системі ключових компетентностей, які є необхідними складниками для ефективного виконання професійних обов'язків [2; 7; 15].

Під час дослідження було обґрунтовано педагогічну сутність формування професійної компетентності майбутніх офіцерів. Цей процес розглядається як цілісна педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у студентів вищої військової освіти методичних, управлінських,

організаторських, комунікативних здібностей. Також він передбачає формування знань із фундаментальних наук і спеціальних дисциплін, розвиток моторно-рухових навичок і сенсорної інтеріоризації, що дозволяє перетворити відчуття на розумову діяльність.

Структура професійної компетентності майбутніх офіцерів включає кілька складників. Першим є теоретичний складник, який базується на знаннях і теоретичному розумінні військової справи. Другим є практично-результативний складник, який включає в себе вміння застосовувати набуті знання на практиці та досягати результатів у військовій діяльності. Третій складник – дослідно-діяльнісний – передбачає формування навичок і вмінь через практичну діяльність, експериментування та постійне вдосконалення. Психологічний складник відображає психологічну готовність офіцера до застосування набутих компетенцій у реальних бойових ситуаціях. Розвиток цих складників сприяє також розвитку особистісних якостей офіцера.

Під час емпіричного дослідження були виявлені фактори, що впливають на якість професійної підготовки майбутніх офіцерів. Ці фактори включають: оптимізацію процесу військово-професійної підготовки у військових закладах вищої освіти; створення умов для саморозвитку майбутніх офіцерів; моделювання військово-професійної діяльності під час виконання навчальних завдань; розвиток самовизначальних позицій та установок у майбутніх офіцерів; збільшення ваги практичних занять, пов'язаних із вирішенням бойових завдань; підвищення рівня методичної підготовки фахівців-офіцерів, які проводять заняття; вдосконалення системи управління процесом професійної підготовки майбутніх офіцерів; створення ефективної системи контролю за розвитком військово-професійної компетентності майбутніх офіцерів; розвиток мотивації до військово-професійної діяльності; розвиток творчих здібностей, пошукового характеру професійної діяльності та здатності до оперативної реакції на екстремальну обстановку; підвищення рівня фізичної підготовки майбутніх офіцерів; збільшення ролі практик і військових стажувань у системі військово-професійної підготовки.

Узагальнюючи комплекс літературних джерел, можна виділити наступні психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів: забезпечення єдності теорії та практики шляхом одночасного формування необхідних дій та відповідних знань про них, а також методів і способів їх опанування; практичне формування всіх компонентів професійної компетентності через активну участь у практичних діях і вирішення конкретних практичних ситуацій, оскільки саме через цю діяльність компоненти компетентності набувають реального досвіду; максимальна стимуляція самостійності, ініціативності та творчого підходу майбутніх офіцерів як на початковому етапі навчання, так і в процесі подальшого підвищення військової майстерності; розвиток у майбутніх офіцерів військово-професійної спрямованості та постійне прагнення до професійного самовдосконалення; відмова від шаблонного, механічного запам'ятовування та стимулювання ініціативності та творчості майбутніх офіцерів; зміцнення емоційно-вольової стійкості майбутніх офіцерів для ефективного функціонування в умовах стресових і високонапружених ситуацій.

Необхідність обґрунтування методологічних засад гуманітарно-педагогічного моделювання у системі вищої військової освіти впливає з ідентифікованих факторів оптимізації та психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів. Моделювання педагогічного процесу сприяє систематичному формуванню професійної компетентності майбутніх офіцерів шляхом створення цілісної системи значущих професійних характеристик. Це дозволяє уявити формування компетентності майбутнього фахівця як динамічний процес із виділенням структурно-функціональних та операційно-результативних компонентів, а також описом взаємозв'язків між ними [10; 12].

У літературі відзначається, що педагогічна модель повинна бути гнучкою й динамічною, здатною адаптуватися до змін, перебудов і складностей під час її реалізації. Варто враховувати, що неможливо створити точну копію педагогічного процесу, оскільки педагогічна діяльність є творчим процесом педагогічної взаємодії між викладачами та здобувачами – майбутніми офіцерами [2; 12].

У «Великому тлумачному словнику української мови» модель описується як уявний або умовний образ об'єкта, процесу чи явища, що використовується як його представник. Модель є ідеальним зразком, який сприяє вивченню явища, продукту, процедури, механізму або засобу, а також сприяє розвитку наукового знання особистості фахівця в контексті сучасної військово-професійної освіти [4].

У нашому дослідженні гуманітарно-педагогічне моделювання розглядається як інструмент для визначення, візуалізації, перевірки, модифікації та створення нових ідеальних педагогічних засобів, які забезпечують викладачів і студентів військової освіти необхідною якістю вивчення та дослідження дидактичного та науково-дослідного матеріалу відповідно до виділеної теми або наукової галузі знань. Це деталізує можливості пізнання та розширення сформованих професійних знань у контексті сучасної вищої військової освіти.

Гуманітарно-педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності випускника військового ЗВО базується на таких принципах: диференційованого та індивідуального підходу до військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів із урахуванням їхніх особистісних характеристик та потреб; залучення свідомості, активності та мотивації здобувачів, стимулювання їхньої зацікавленості та активної участі у процесі навчання; врахування соціальних умов і наукових засад у процесі підготовки майбутніх офіцерів; практичної спрямованості військово-професійної підготовки для забезпечення практичної орієнтації та застосування отриманих знань у реальних ситуаціях; систематичності та послідовності на основі поетапного розвитку компетентності здобувачів; багаторівневості освітніх завдань, включаючи різні складності знань і вмінь; єдності навчання та виховання майбутніх офіцерів із поєднанням академічного знання з розвитком моральних, етичних і лідерських якостей.

Моделювання є науковим методом, який широко використовується у педагогічних дослідженнях із двох основних причин. По-перше, це стосується складності військово-професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки вимоги до їхньої діяльності постійно змінюються та ускладнюються. Моделювання дозволяє враховувати ці зміни та висувати відповідні вимоги до підготовки майбутніх офіцерів. По-

друге, моделювання є необхідним для системного усвідомлення та сприйняття професійних змін у системі підготовки майбутніх офіцерів в умовах інформаційного суспільства. Це дає змогу адаптувати педагогічні процеси до нових вимог та ефективно формувати компетенції майбутніх фахівців військової галузі.

У нашому дослідженні вважаємо за доцільне зазначити функції педагогічного моделювання, які були запропоновані О. Вітвицькою. Серед них є такі: функція екстраполяції та інтерполяції: модель надає додаткову інформацію про об'єкт дослідження, розширюючи або уточнюючи його характеристики. Цю функцію виконують демонстративні, ілюстративні та навчально-евристичні моделі; абстрагуюча функція: модель виокремлює певну властивість або ознаку об'єкта з метою глибшого вивчення цієї властивості; синтезуюча функція: модель може поєднувати в собі властивості різних предметів, явищ або процесів, що дозволяє застосовувати її до об'єктів, на які спочатку не орієнтувалося застосування моделі; евристична функція: модель тимчасово переключує увагу з реального об'єкта на уявний, допомагаючи виявити нові підходи та розв'язати проблеми; дидактична функція: моделювання використовується з метою підвищення ефективності процесу військово-професійної підготовки, допомагаючи зрозуміти складні концепції та зв'язки між елементами [5].

Отже, гуманітарно-педагогічне моделювання виконує різноманітні функції, спрямовані на збагачення знань, покращення процесу навчання та підвищення ефективності військово-професійної підготовки.

Група дослідників під керівництвом О. Спіріна вказує на п'ять основних етапів ефективного педагогічного моделювання: вивчення проблеми (аналізується питання побудови моделі та визначення функцій об'єкта, який досліджується, його місця та ролі у системі освіти); постановка завдань (визначаються завдання для з'ясування компонентів моделі, її ефективного функціонування та діагностики); виокремлення компонентів (встановлюються необхідні компоненти моделі та визначаються критерії для їх діагностування); встановлення взаємозв'язків (аналізуються логічні, функціональні, семантичні, технологічні та інші зв'язки між визначеними компонентами моделі); розроблення моделі (здійснюється

розроблення моделі та передбачення її динаміки, тобто описується процес її зміни та розвитку із часом) [13].

Такі етапи сприяють систематизації та структуруванню процесу гуманітарно-педагогічного моделювання, що дозволяє досягти ефективніших результатів у побудові моделі та її використанні в освітньому процесі.

У процесі розроблення авторської гуманітарно-педагогічної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів ми врахували низку методологічних принципів, запропонованих В. Аніщенком:

– розроблена модель повинна відповідати логіці процесу формування професійної компетентності, відображати структурний характер цього процесу та визначати його етапність, неперервність і послідовність;

– модель, як конструкт освітнього процесу, спрямованого на формування професійної компетентності, має віддзеркалювати його, що передбачає розроблення та практичну реалізацію алгоритму дій;

– спроектована модель є функціональною та відображає динамічну структуру педагогічної системи ступеневої підготовки майбутніх офіцерів, яка складається з послідовних етапів, спрямованих на досягнення позитивної динаміки рівнів сформованості професійної компетентності [1].

Отже, враховуючи ці принципи, ми створили гуманітарно-педагогічну модель, яка відповідає процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів і відображає його етапи, структуру та динаміку.

Гуманітарно-педагогічна модель включає ієрархічні зв'язки між основними блоками, що визначають їхнє співвідношення, ієрархію, підпорядкованість, співпідпорядкованість, відносну незалежність і взаємозалежність. Ці зв'язки простежуються на різних рівнях моделі, таких як поняттєво-категоріальний, змістовний, організаційно-методичний, діяльнісно-процесуальний і суб'єктно-результативний рівні.

У процесі наукового пошуку нами встановлено основні завдання пропонованої моделі: спрощення доступу до інформації про характеристики процесу військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів; передавання навчальної та наукової інформації про професійну підготовку майбутніх

офіцерів; управління процесом професійної підготовки майбутніх офіцерів та його оптимізація, включаючи своєчасне коригування; прогнозування ймовірних результатів військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів; діагностування та коригування результатів військово-професійної підготовки здобувачів освіти.

У результаті проведення дослідно-експериментальної роботи була розроблена і протестована гуманітарно-педагогічна модель, яка розглядається як аналог процесу підготовки майбутніх офіцерів. Модель складається із взаємопов'язаних розділів, через які проходять майбутні офіцери з послідовним формуванням компетентностей різного рівня.

У розробленій гуманітарно-педагогічній моделі визначені критерії для оцінки ефективності процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів. Ці критерії можуть бути розділені на декілька категорій: *мотиваційно-цільовий* (включає оцінку самооцінки рівня сформованості психологічної готовності до майбутньої військово-професійної діяльності, вміння досягати поставленої мети та цілеспрямованість); *змістовно-процесуальний* (включає оцінку відповідності змісту військово-професійної підготовки вимогам нормативних документів і сучасним досягненням військової науки, повноти відображення дидактичних одиниць програми у навчальних питаннях занять, а також науковості та достовірності інформації); *технологічний* (оцінює методичну майстерність викладача, доступність розвиненої навчальної матеріально-технічної бази та використання контролю під час проведення занять); *результативний* (включає оцінку рівня ерудиції, сформованості моторно-рухових навичок і сенсорної інтеріоризації).

Застосування цих критеріїв дозволяє оцінити якість процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів і виявити його позитивні аспекти та можливі напрями вдосконалення.

Під час гуманітарно-педагогічного моделювання ми розробили та обґрунтували педагогічні шляхи для підвищення ефективності процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів, а також визначили умови їхньої реалізації. Один із таких шляхів – це розроблення педагогічної технології для реалізації поетапної

моделі формування професійної компетентності здобувачів вищих військових закладів освіти. Щодо педагогічних умов реалізації цього шляху, вони включають: визначення та відбір змісту навчання відповідно до вимог майбутньої військово-професійної діяльності; визначення етапів навчання з урахуванням рівня сформованості знань, умінь і навичок; структурування змісту професійної компетентності та розроблення практико-орієнтованих модулів навчання. Щодо напряму педагогічного моніторингу, педагогічні умови включають: виявлення критеріїв і параметрів оцінки рівня сформованості військово-професійної компетентності; використання інформаційних технологій як основного інструменту педагогічного моніторингу; розроблення єдиної системи педагогічного моніторингу.

Ці педагогічні шляхи та умови реалізації допомагають забезпечити покращення процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів та ефективніше контролювати та корегувати його результати.

Результати дослідження. Важливо відмітити, що гуманітарно-педагогічна модель формування професійної компетентності майбутніх офіцерів є результатом системного проектування процесу професійного розвитку фахівців, яке враховує вимоги освітнього процесу, необхідні для його реалізації. Вона також передбачає узгодження освітніх програм, що розробляються у військових ЗВО з характеристиками та потребами сучасних Збройних Сил України, які постійно змінюються та розвиваються.

Військово-професійна підготовка спроектована у гуманітарно-педагогічній моделі формування компетентності випускника військового закладу вищої освіти, має включати інтегровану комбінацію різних форм, методів і засобів, що виступають як механізми її реалізації. Запропонована модель формування професійної компетентності майбутніх офіцерів ґрунтується на комплексному, багатоаспектному підході, що враховує глибоку взаємодію між навчальною та військово-професійною діяльністю. Вона представляє собою складну структурну формацію, ядро якої становить сформована професійна компетентність.

Висновки. Отже, в результаті проведеного дослідження було встановлено, що освітній

процес у військових закладах вищої освіти є цілеспрямованою, організованою, систематичною та взаємопов'язаною діяльністю, спрямованою на формування і розвиток у майбутніх офіцерів необхідних знань, умінь і навичок для успішного виконання посадових обов'язків відповідно до військово-професійних вимог. Змінні соціально-економічні та політичні умови в Україні та світі ставлять перед військовими закладами вищої освіти вимогу підготувати фахівців високого рівня, які мають професійну мобільність, здатність до творчої самореалізації і спроможність оперативно оновлювати та поповнювати знання, а також ефективно та критично обробляти потік інформації.

Військові заклади вищої освіти надають базові знання для виконання професійної діяльності, яка потім має бути удосконалена та доповнена самими військовими фахівцями. Гуманітарно-педагогічна модель формування професійної компетентності майбутніх офіцерів розроблена в інтегративному освітньому середовищі військових закладів вищої освіти і враховує особливості взаємодії суб'єктів та структур освітнього комплексу, а також закономірності та результати професійного та особистісного розвитку військового фахівця.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо у розробленні та впровадженні інтеграційної методичної системи розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів, яка базується на провідних принципах гуманітарно-педагогічного моделювання й орієнтована на процес вивчення дисциплін професійного циклу.

Список використаних джерел

1. Аніщенко В. О. Обґрунтування структурної моделі педагогічної системи ступеневої підготовки майбутніх офіцерів державної кримінально-виконавчої служби України. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe* (East European Scientific Journal). 2020. № 2 (54). С. 66–72.
2. Бондаренко О. О. Модель забезпечення формування професійної готовності майбутніх офіцерів збройних сил України для забезпечення освітньо-виховного процесу у військових ліцях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70, т. 1. С. 45–50.
3. Брижатиї Є. І. Моделювання процесу підготовки майбутніх фахівців інженерних військ в системі безперервної підготовки. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. № 1 (32). С. 26–31.
4. Великий тлумачний словник української мови. URL: <http://www.lingvo.ua/>

5. Вітвицька О. С. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія. Житомир, 2019. 304 с.

6. Дудка Т. Ю., Гребенюк В. О. Педагогічне моделювання процесу формування професійної компетентності магістрів гуманітарних спеціальностей. *Вісник Національного авіаційного університету. Педагогіка. Психологія*. 2022. Вип. 2 (21). С. 18–22.

7. Корносенко О. К., Даниско О. В., Бухун А. Г. Сучасні педагогічні технології проєктної діяльності як основа науково-дослідницької компетентності майбутніх військових фахівців. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*. 2022. Вип. 12. С. 62–69.

8. Ковальов І. М., Корнієнко О. Д., Івченко А. О. Моделювання педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки та оборони України до застосування заходів фізичного впливу проти переважаючого за силою супротивника. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75, т. 1. С. 37–42.

9. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.

10. Осадчий І. Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Народна освіта*. 2016. Вип. 1. С. 60–68.

11. Полонський О. В. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення дисциплін професійного циклу як педагогічна проблема. *Педагогічні науки*. 2019. № 73. С. 78–82.

12. Пономарьов О. С. Модель соціальної складової професійної діяльності фахівця. Харків, 2008. 48 с.

13. Спірін О. М., Яцишин А. В., Іванова С. М., Кільченко А. В., Лупаренко Л. А. Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Вип. 3, т. 59. С. 134–154.

14. Сущенко О. Г. Теоретичні та методичні основи моделювання педагогічного процесу : навч.-метод. посіб. Луганськ, 2010. 216 с.

15. Торічний О. В., Андрашук О. Ю. Науково-дослідницька компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників як важлива складова професійної підготовки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2022. № 4 (31), ч. 2. С. 183–200.

References

1. Anishchenko, V. O. (2020). Obhruntuvannya strukturnoi modeli pedahohichnoi systemy stupenevoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy [Justification of the structural model of the pedagogical system of graduate training of future officers of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine]. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*, 2 (54), 66-72 [in Ukrainian].

2. Bondarenko, O. O. (2020). Model zabezpechennia formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv zbroinykh syl Ukrainy dlia zabezpechennia osvitno-vykhovnoho protsesu u viiskovykh litseiakh [A model for ensuring the

formation of professional readiness of future officers of the armed forces of Ukraine to ensure the educational process in military lyceums]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools]*, 70, 1, 45-50 [in Ukrainian].

3. Bryzhatyi, Ye. I. (2013). Modeliuvannia protsesu pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv inzhenernykh viisk v systemi bezperervnoi pidhotovky [Modeling the process of training future specialists of engineering troops in the system of continuous training]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Bulletin of the National Defense University of Ukraine]*, 1 (32), 26-31 [in Ukrainian].

4. *Velykyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. Retrieved from <http://www.lingvo.ua/> [in Ukrainian].

5. Vitvytska, O. S. (2019). *Modeliuvannia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Modeling professional training of specialists in the conditions of European integration processes]: monohrafiia*. Zhytomyr [in Ukrainian].

6. Dudka, T. Yu., & Hrebeniuk, V. O. (2022). Pedahohichne modeliuvannia protsesu formuvannia profesiinoi kompetentnosti mahistriv humanitarnykh spetsialnostei [Pedagogical modeling of the process of formation of professional competence of masters of humanitarian specialties]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Pedahohika. Psykholohiia [Bulletin of the National Aviation University. Pedagogy. Psychology]*, 2 (21), 18-22 [in Ukrainian].

7. Kornosenko, O. K., Danysko, O. V., & Bukhun, A. H. (2022). Suchasni pedahohichni tekhnolohii proiektnoi diialnosti yak osnova naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv [Modern pedagogical technologies of project activity as the basis of scientific and research competence of future military specialists]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 12, 62-69 [in Ukrainian].

8. Kovalov, I. M., Korniienko, O. D., & Ivchenko, A. O. (2021). Modeliuvannia pedahohichnykh umov formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv instytutsii sekтору bezpeky ta oborony Ukrainy do zastosuvannia zakhodiv fizychnoho vplyvu proty perevazhaiuchoho za syloiu suprotivnyka [Modeling of pedagogical conditions for the formation of the readiness of future officers of institutions of the security and defense sector of Ukraine to use measures of physical influence against an opponent superior in strength]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools]*, 75, 1, 37-42 [in Ukrainian].

9. Lodatko, Ye. O. (2010). *Modeliuvannia pedahohichnykh system i protsesiv [Modeling of pedagogical systems and processes]: monohrafiia*. Sloviansk: SDPU [in Ukrainian].

10. Osadchyi, I. H. (2016). Pedahohichne modeliuvannia: shcho vazhlyvo znaty pedahohu? [Pedagogical modeling: what is important for a teacher to know?]. *Narodna osvita [Public education]*, 1, 60-68 [in Ukrainian].

11. Polonskyi, O. V. (2019). Formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv u protsesi vyvchennia dystsyplin profesiinoho tsykladu yak pedahohichna problema [The formation of scientific and research competence of future officers in the process of studying the disciplines of

the professional cycle as a pedagogical problem]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical sciences]*, 73, 78-82 [in Ukrainian].

12. Ponomarov, O. S. (2008). *Model sotsialnoi skladovoi profesiinoi diialnosti fakhivtsia [Model of information and analytical support for pedagogical research based on open access electronic systems]*. Kharkiv [in Ukrainian].

13. Spirin, O. M., Yatsyshyn, A. V., Ivanova, S. M., Kilchenko, A. V., & Luparenko, L. A. (2020). Model informatsiino-analitychnoi pidtrymky pedahohichnykh doslidzhen na osnovi elektronnykh system vidkrytoho dostupu [Model of information and analytical support for pedagogical research based on open access electronic systems]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technologies and teaching aids]*, 3, 59, 134-154 [in Ukrainian].

14. Sushchenko, O. H. (2010). *Teoretychni ta metodychni osnovy modeliuвання pedahohichnoho protsesu [Theoretical and methodological foundations of modeling the pedagogical process]: navch.-metod. posib.* Luhansk [in Ukrainian].

15. Torichnyi, O. V., & Andrashchuk, O. Yu. (2022). Naukovo-doslidnytska kompetentnist maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv yak vazhlyva skladova profesiinoi pidhotovky [Scientific and research competence of future border guards as an important component of professional training]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi trykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni nauky [Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine]*, 4 (31), 2, 183-200 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 30.06.2023